

Bioterrorisme a Escòcia

L'ús terrorista de l'àntrax maligne, també conegut com a carboncle cutani, abans d'esverar els Estats Units ja s'havia utilitzat a Europa. I certament havia alarmat les autoritats britàniques. A Escòcia, un misteriós Exèrcit Civil Escocès (SCA) va usar la perillositat d'aquestes espores per denunciar la contaminació d'una illa, usada per Churchill per provar armes bacteriològiques en la Segona Guerra Mundial.

El 9 d'octubre de 1981 el principal diari escocès, *The Scotsman*, va rebre un sobre signat pel desconegut Exèrcit Civil Escocès (Scottish Civilian Army, SCA). Era un document de tres pàgines titulat *Operation Dark Harvest* (Operació Collita Fosca), en què denunciava la situació de contaminació d'àntrax de l'illa Gruinard i en feia responsables les autoritats britàniques.

Aquesta minúscula illa, situada al nord-oest d'Escòcia, va ser utilitzada per un grup de científics del laboratori militar de Porton Down, amb l'autorització del primer ministre britànic Winston Churchill, com a banc de proves de les bombes d'àntrax durant la Segona Guerra Mundial (vegeu el requadre).

Des d'aleshores i fins al 1981 Londres s'havia oblidat completament de l'existència de l'illa, però les coses van canviar a partir de la carta de l'SCA, com expliquen Andrew Murray i Iain Macleay a *Britain's secret war. Tartan terrorism and the anglo-american state* (Ed. Mainstream, Edimburg, 1990).

La missiva de l'SCA va sorprendre primer i després va alarmar, ja que el comunicat entregat a *The Scotsman* acabava amb una amenaça molt contundent: "La setmana passada vam accedir a l'illa de Gruinard i vam recollir un bon nombre de mostres de sòl amb un pes total de 300 lliures. En el moment en què estigüeu llegint aquesta declaració la campanya (Operació Collita Fosca) haurà començat. La primera entrega haurà estat feta. On millor enviar les nostres llavors de la mort que al lloc d'on van venir? Porton Down acaba de rebre un regal de l'illa Gruinard, el primer de molts." Immediatament, les autoritats britàniques van registrar a fons

les dependències del laboratori de Porton Down. I mentrestant, per calmar la situació, el Govern britànic va dir que segurament era una amenaça falsa. Això va fer que alguns científics i fins el ministre d'Energia, Hamish Gray, representant conservador de la zona on hi ha l'illa, mostressin certa comprensió pel mitjà utilitzat per cridar l'atenció sobre la qüestió de l'illa contaminada, encara que creïessin que fos realment una enganyifa. Però la cosa va canviar quan es va descobrir que hi havia una bossa amb terra a l'entrada dels laboratoris. I la comprensió va desaparèixer del tot quan els científics de Porton Down van analitzar aquella terra i van admetre que venia de Gruinard, i que era potencialment infecciosa.

La policia va començar aleshores una operació per caçar els membres de l'SCA que havien fet aquella acció espectacular. Van trobar unes ulleres de bussejar prop de l'illa i algú els va dir que a mitjan setembre havien vist un grup de quatre submarinistes nedant en direcció a l'illa. Aquesta pista va ser falsa, però va donar ales a la premsa local per fer literatura a raigs sobre la perícia cinematogràfica dels escamots de l'SCA.

Àntrax contra Thatcher. No havien passat ni quatre dies des de la carta de presentació de l'SCA que un nou grapat de terra trobat en un lloc clau va fer exaltar molt més els ànims. L'11 d'octubre van descobrir en un edifici de la ciutat de Blackpool un saquet amb terra que no va costar gens que es convertís en sospitos a causa de l'ambient alarmista del moment. La qüestió tenia més rellevància encara si es té en compte que en aquell edifici i aquell cap de set-

mana s'havia de fer la conferència anual del Partit Conservador i s'esperava una gran intervenció de la primera ministra Margaret Thatcher. A Porton Down van confirmar que la mostra trobada a Blackpool venia de Gruinard, però no van poder assegurar que hi haguessin espores d'àntrax. Tant hi feia, la psicosi ja s'havia escampat de manera molt més ràpida que qualsevol plaga.

L'SCA encara va tornar a sorprendre les autoritats britàniques i la resta de la població abans de desaparèixer. El 7 de desembre de 1981, a les dependències de l'administració britànica a Edimburg, es va trobar un comunicat de l'SCA encapçalat pel lema Operació Collita Fosca. El text significava un canvi radical d'estratègia. Deien que de moment no tirarien més mostres de sòl de Gruinard pel país, i com qui no vol la cosa donaven les gràcies a les autoritats britàniques pel servei que havien fet, ja que segons l'SCA les mostres dipositades i després analitzades a Porton Down no eren de Gruinard, sinó de la costa d'Escòcia, enfront de l'illa. Murray i Macleay expliquen en el seu llibre que aquell missatge deia que no només l'illa estava contaminada, sinó també Escòcia, i a més, certificat pels prestigiosos laboratoris de Porton Down! El comunicat acabava dient que l'SCA s'encarregaria que aquest tema no desaparegués de l'agenda del Govern britànic.

Aquest va ser el darrer missatge de l'SCA. Des d'aleshores i fins avui la policia mai no ha trobat els integrants d'aquest grup, tal com ha assegurat a aquest setmanari Andrew Murray. Segons el llibre de Murray i Macleay, en

aquells moments se sospitava d'acadèmics escocesos, probablement connectats amb els moviments nacionalistes i/o pacifistes.

Fos qui fos i per més efímer que esdevingués el grup, el fet és que l'operació va tenir el seu èxit. Les autoritats britàniques van establir el 1985 un comitè de sis científics, dirigits per William Stewart, de la Universitat de Dundee, per trobar el sistema més barat de descontaminar l'illa de Gruinard. El 1986 van trobar la solució, barrejar la terra contaminada amb una fórmula que contenia aigua de mar i formaldehid, i així van netejar les zones contaminades de l'illa el 1987. Per fer patent l'èxit assolit van deixar anar un ramat de bous a l'illa sense que quedessin infectats. I a principi dels anys noranta encara es van reproduir alguns episodis del tipus "Fragabanyant-se-a-Palomares", per part d'alts funcionaris del Ministeri de Defensa, per deixar clar que s'havia fet net.

Fossin on fossin, segur que els membres de l'SCA que havien realitzat l'Operació Collita Fosca es van felicitar per l'èxit de la seva acció. Encara que sempre hi ha qui es malfia. L'arqueòleg Brian Moffat va explicar fa tres mesos a l'emissora BBC que en una excavació medieval que estava fent a Edimburg havia trobat espores d'àntrax entre les restes enterrades. Això vol dir, segons Moffat, que si les espores han sobreviscut centenars d'anys poden sobreviure tranquil·lament desenes d'anys, com és el cas de l'illa de Gruinard.

Seixanta anys després que Winston Churchill triés aquella roca escocesa per als seus experiments de guerra bacteriològica, l'àntrax torna a recordar el seu perill. I, encara més, tot plegat ens recorda l'eficàcia que pot tenir jugar amb habilitat amb la por a les grans plagues.

Oriol Cortacans

La guerra biològica de Churchill

Durant els anys 1942 i 1943, l'illa de Gruinard va ser triada pel Govern britànic de Winston Churchill per assajar la guerra biològica. En tretze camps, amb ovelles de conillets d'índies, s'hi van fer esclatar uns artefactes amb espores d'àntrax. Els científics encarregats de l'experiment volien comprovar si les espores sobreviuen a l'explosió i veure com afectaven els teixits vius. Evidentment, totes les ovelles infectades van morir en pocs dies després de l'explosió. Bona part d'aquests experiments es van recollir en una pel·lícula que no es va desclassificar fins al 1997.

Churchill va considerar la possibilitat de disparar aquestes bombes contra ciutats alemanyes, però el tomb de la Segona Guerra Mundial en benefici dels aliats va fer-lo desistir. Aleshores el Govern britànic va tancar l'illa i va envoltar-la de cartells amb el lema: "Aquesta illa és una propietat del Govern sota experimentació. El sòl està contaminat amb àntrax. És prohibit d'accedir-hi." *O. C.*